

י"ד ע"י
התאחדות אברכים
"ויואל משה"
ד'סאטמאר
 נתייחד ע"י כ"ק מנחם וברוך ק"ו"ע
 בנשיאות כ"ק מנחם רבני של"ט א'
 בעיה"ק וירושלים תובכ"א

דמותה לתמר

ג'ר"ז ס"ע - שנה ה' - ויצא תש"ע

- זמנים לשבת קודש**
- הדלקת הנרות 4.00
 - חצות היום והלילה 11.27
 - עלות השחר 4.42
 - זמן דרכה 6.14
 - סוף זמן קרי"ש 8.04 - ב
 - סוף זמן תפילה 9.42
 - שקיעת החמה 4.40
 - מוצאי שבת 5.53

מלחמות ה'

הנהגה מכספי ע"ז אינו יכול להיות דבוק בררר האבות

ועתה הלך הלכת וגו' למה גבת את אלוך, דלכאורה יש להבין וכי מה שאלה היא זו למה גבתת את אלוך יותר היה לו לשאול למה עברת על איסור גניבה, דבע"ז של כסף חובב כתיב כסף חובב אשר עמם, ופרש"י שע"ז של כסף חובב הי' עמם כדי שלא יגנבו, ומובן דכל הגונב גונב בשביל תאוות הכסף וענינו נתן במסומו, ומה שייך לשאול למה גבתת אלוך, הי' לו להוכיח על פניו על שעבר על איסור גניבה. אך נראה עפ"י פשוטות דלכן התכוון בשאלתו, לענין אחר הדנה אפשר דמי שנתביא לביתו כסף חובב של ע"ז הוא ע"י שמשוחד ממאות מסומו, אבל מי שהוא דבוק בצדיק אמת זה אינו נעשה משוחד מכסף חובב שיקח לביתו ע"ז, דזה הו' תנתי דסתמי אהדי דמי שגונב כסף וזהו נעשה משוחד ומביאם לתוך ביתו, הוא סימן שאינו דבוק בהצדיק אמת, דאם הי' דבוק באמת לא הי' באפשרות שיארע לו דבר כזה, ולפיכך שאל לכן ליעקב ועתה הלך הלכת כי נכספיך נכספת לבית אביך, ואם האמת כדבריו שאתה דבוק בדך אבותיך ונכספיך נכספת לבית אביך א"כ למה גבתת את אלוך, וממה דגבתת את אלוך ע"כ שאינך דבוק כ"כ לבית אביך.

ק"ו חז"ת מסומו וביה"ק ע"ז

המנונה בשני הרשעים שבה הוא לו

ואפ"ל עוד בחתיה בזה במ"ש ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה, דנהג לבן בקש לעקור את הכל, ורצה להכניעו וליקח ממנו כל מה שאפשר, ומסתמא הי' משפיל ומגבה כוחו ודרכו של יעקב אבינו, כי דרך היהדות של יע"א הי' לצניעם ולפניו מהי משפיל אותה, וכאשר מרגליה בפניו לפרש מהי דכתיב בפרשתו וירא הי' כי שנואה לאה ואמר"ל (ב"ב קכ"ג) מאי שנואה אלימיא שנואה ממש, אפשר בגנות בהמה טמאה לא דיבר הכי בגנות צדיקים דיבר הכי, אלא ראה הקב"ה ששנואין מעשה עשו בעיניו, ולכאן בקרא לא נאמר שנואין מעשה עשו ולפי פשוטו הרי פירושו כי שנואה לאה ממש והדקל"ה, ופרשתי עפמ"ש שם בגמ' ועיני לאה רכות אלימיא רכות ממש אפשר בגנות בהמה טמאה לא דיבר הכי ובגנות צדיקים דיבר הכי וכו', רבא אמר לעולם רכות ממש ולא גנאי הוא לה אלא שבה הוא לה שהייתה שומעת הכונה בפשוטו שהייתה שנואה ממש בעיני העולם אבל לא גנאי הוא לה אלא שבה הוא לה, דלפי שסיבת השנאה הי' לפי ששנואין מעשה עשו בעיניו, חל מלהיות בזיון וע"כ אמר"כ כי שנואה לאה. ועד"ז פרש"י ג"כ מה שאמר"ל שע"כ נקרא יחזקאל הגביא בן בוזי לפי שהיו מבזים אותו, דכמו"כ הרי יוקשה גם שם בגנות בהמה טמאה לה דיבר הכי ובגנות צדיקים דיבר, ומדוע קראו הכי בן בוזי ע"ש שהיו מבזים אותו, אך חילוק גדול יש ע"מ הגיעו הבזיון, דמי שהוא מבזוה חלילה על דבר עבירה אז הוא בזיון מר ונמהר, משא"כ כשנעשין מבזהו על אודות פרישה מע"ז, בזיון זה לשבח גדול ויחשב, וע"כ הזכיר הכי בזיונו לפי שזהו לו לכבוד גדול.

(שם)

מילי מעלייתא

יאע"ה זכה לקפיצת הדרך שלא וכשל באיסור תחומין

במדרש עה"פ ויצא יעקב מבאר שבע וילך חתיה וכו' כי בא השמש, ובמדרש אורתן ב' שעות שהשקיע לו הקב"ה חמה בצאתו מבית אביו, אימתי החזירן בחזרתו לבית אביו, שנאמר ויורח לו השמש, דנהג אחו"ל ויצא יעקב וכו' שקפצה לו הארץ, והטעם דנעשה לו נס שקפצה לו הארץ, איתא בפתי"י דארתו היום הי' יום א' של פסח, ושיטת הרמב"ם דתחומין יותר מ"ב מיל אסור מה"ת לכן קפצה לו הארץ, דאין תחומין למעלה מעשרה, דהאבת שמרו את השבת ויר"ט. והנה הקשו איך שמרו האבות אפילו את השבת, הא בן נח ששבת חייב מיתה, דכי יום ולילה לא ישבותו, אולם י"ל דס"ל כמ"א במדרש דיום ולילה לא ישבותו לא קאי על האדם, אלא על העתים דלא ישנתה מיום ללילה ומלילה ליום, א"כ יכול ב"ג לשבות, ע"כ שפיר שבתו האבות בשבת. והנה לכאורה נשמע כמ"א דיום ולילה לא ישבותו קאי על האדם ולא על העתים, דהא חז"ן דבא השמש ששקעה ב' שעות מקודם דנשתנה העת. אמנם הדבר נכון, דהא כ' ויורח לו השמש, ואחו"ל שורחה שתי שעות מקודם לפרוע הב' שעות ששקעה חמה בצאתו מבית אביו, וכי ביפ"ת דלכן אחו"ל במדרש החזירן בהחזרתו, ולומר דודי' מההרחה לפרוע הב' שעות, וכבר הבטיח הקב"ה לנח דיום ולילה לא ישבותו, שלא ישנתה העתים ונשתנה ששקעה החמה ב' שעות מקודם ע"ש. ולפי"ז מובן המדרש ויצא יעקב וכו' כי בא השמש, א"כ יקשה למה קפצה לו הארץ, דאין לומר כנ"ל שלא יעבור על איסור תחומין, דהא לא שמרו האבות את השבת ויר"ט, דב"נ ששבת חייב מיתה, דקאי הקיא דיום ולילה לא ישבותו על האדם ולא על העתים, דהא חז"ן דבא השמש ששקעה שלא בעונתה, ולו"א במדרש אימתי החזירן בחזרתו, דכי ויורח לו השמש לקיים הבטחת השי"ת לנח דיום ולילה לא ישבותו, דקאי על העתים כדבדי היפ"ת הנ"ל. א"כ בן נח ששבת אינו חייב מיתה, ושפיר שמרו האבות את שבת ויר"ט, לכן קפצה לו הארץ שלא יחלל את היר"ט. והבן ותכון בס"ד. בנין דוד

בלאה מצינו לראשונה הוראה על ניסים תמידים

והאמר הפעם אודה ה' כו'. בש"ס ברכות לא הי' אדם שוהדה לה עד שבאתה לאה, והוא תמוה, וכי האבות לא הודו לה' על הניסים שעשה להם הלא הקריבו קבנות ושמוחו לה, ונ"ל עפ"י שאמרתי טעם לשבח על משאח"ל כל האומר הלל בכל יום ה"י מחוק ומגדף, וצ"ב למה, וכי בשבול שזכר חסדי ה' תמיד ויפסיד ויענש, ונראה כונתם דאחו"ל כל הנשמה תהלל קה על כל נשימה ונשימה, הגם שזה כל האדם, ואין חוץ לטבע ואין לו יתור מכל בנ"א להודות לו עליו להכיר מה רב טובו ומה גודל חסדו, והנה כשרואה אדם שנעשה לו נס שלא בטבע מוצא עצמו מחוייב להודות לה' ולספר בגבורותיו, אבל על שיש לו בטבע דבר הנהוג אינו מתעורר להודות לה' עליו, ולכן מי שאינו אומר בכל יום רק ההלל המסודר לנו להודות על ניסים שעברו שנעשו לאבותינו במצרים ואינו מודה רק עליהם, הרי זה כמחוק ומגדף, שמראה בזה שאינו מכיר טובות ה' עליו, רק עולם כמנהגו וטבעו נהוג והוא פירוש נכון, ואומר מעתה חודאי אברהם ויצחק הודו ושבחו לה' כמפורש, אבל להם נעשו ניסים שלא בטבע ואין חודש כ"כ שמצאו עצמם מחוייבים להודות ולשבח ולזכר לפני ה' זכודי, תורה, אבל בלאה מצינו שנתנה תורה לה' בהחולל לה בן הגם שכן היא בטבע וכמה נשים מולידות, מ"מ לא תלתה במקרה וטבע והיא היתה הראשונה שמצינו בה הוראה כזו ושבחוה חכמים, ותכון.

מגייד תעלומה

יעקב אבינו הסתיר א"ע מעשו תחילה ולאח"כ ברח

ויצא יעקב. לפי שפחד יעקב מעשו, הפסיק הענין וכתב וירא עשו וגו'. להורות לנו שכשראה יעקב שהלך עשו ליקח את מחלת בת ישמעאל והיה עסוק בשמחתו ובנישואיו. יצא יעקב לדרוך בלי פחד. ולכן חזר לומר ויצא יעקב אחר שכתב למעלה וילך פדנה ארם. והרמז בזה כי לפי שגזים עשו ליעקב על הבכורה. כדכתיב וישטום עשו את יעקב. נטמן יעקב במקום שמור מיראת עשו. ויצא קול בעיר שיעקב הלך לדרוך. וזהו ושמע יעקב אל אביו ואל אמו וילך פדנה ארם. ואולי עשו רדף אחריו לא מצאו, ולכן נתיירא ממנו בחשבו שהלך לפדן ארם. ויעקב אחר שעמד שם זמן מה הלך לדרוך. וזהו ויצא יעקב. וזה הדבר תמצא נהוג בעניני בני אדם שהם יראים מאויביהם. ותמצאהו מפורש בעצת רחב הזונה בענין המרגלים ששלח יהושע, ויותר מפורש בדברי רז"ל באומרם שנטמן יעקב בבית שם ועבר י"ד שנה. ואולי זאת הייתה כוונתם. ולכן חזר לומר ויצא יעקב מבאר שבע.

(צנור המוד)

טענותיו של יעקב אל לבן

לא שכלו, נוהג בעולם הרועה מכה הצאן ודופקם ומנהלם בדוחק, וע"כ כן משכלות, ואני לא אכלתי, אלא נהלתים לאט. ואילי צאנך לא אכלתי, מנהג הרועה כשהוא נוהג צאן למקום רחוק למצוא מרעה דשא, ואינו מוצא לקנות לו מזון, לפי שנתרחק מן היישוב, לוקח לו מאילי צאן שאינם ראויים לפרייה ואוכלו, אבל אני ואילי צאנך לא אכלתי. טרפה לא הבאתי אליך, אפי' נטרפה באונס, שמן הדון הייתי פטור, כדכתיב יביאהו ער, ואמרו וברתינו יביא עדים שנטרפה באונס ויפטר. אפילו אותו לא הבאתי לך כדי לפטר, אלא שלמתיא משלי. גנבתי יום וגנבתי לילה, מנהג לרעות ביום, ובלילה להחזיר הצאן לכרם לבלע הצאן. ואם נגנבה בלילה לבעלה נגנבה, אבל אני מידי בתקשנה גנבתי יום וגנבתי לילה ועליל לשלמה.

(חזקוני)

לבן חיפש באוהל רחל שתי פעמים

וימשש לבן את כל האוהל ולא מצא וגו', ויחפש ולא מצא את התרפים. למה אמר וימשש ולא מצא, ויחפש ולא מצא את התרפים, שהוא כפל בשנוי לשון, וימשש לבן וכו' ויחפש, גם באהל רחל חפש ב' פעמים, ותחלה משש בידי על גנבות אחרות ולא מצא, ואח"כ ויחפש אחר התרפים, כי חפש הוא על דבר המבוקש, ולא מצא את התרפים.

(מל"ב)

יעקב אבינו נשא עמו תמיד שמן בחלל שבמקלו

ויצוק שמן על ראשו. וקשה, הלא אליפז בן עשו דרף אחריו וגול ממנו את כל אשר לו, ומהיכן נטל א"כ השמן, ויש לומר בפשיטות, דמקלו נשא לו, כדכתיב כי במקלי עברתי וגו', והמקל היה חלול, ושם היה מלא שמן שלקח עמו תמיד, כדי שיהיה לו להדליק וללמוד תורה.

(פנפנ ראה)

סדר הלימוד לפרשת וישלח - מסכת יומא

יום	א	ב	ג	ד	ה	ו	שבת
דף	כה.	כה:	כו.	כו.	כו:	כו.	חזרה

ושמרתך בכל אשר תלך וגו' כי לא
אעזבך. להבין אומרו כי דמשמע שזה
נותן טעם לדבריו הראשונות ו"ל שזה
נו"ט לזה שצריך שימור מעשיו ולכן עז"א
כי לא אעזבך להיות מבקש להם ויש חשש שלא ילמוד ממעשיהם ויחמוץ כדכתיב ואכלת
ושבעת ורם לבבך ושכחת וכן אמר יעקב אם יהי א' עמדי ושמרני [בעת] ונתן לי להם לאכל
וגו' שאז אני צריך שימור למען ושבתו בשלום משא"כ בלא להם לאכל בלא"ה לא אבא לידי
חימוץ כי כלום אדם מתקנא אלא עשיר בעשיר ולא עני בעשיר וליכא חשש ללמוד
ממעשיהם רק באם יהי לי להם אז אני צריך שימור וכדמצינו כה"ג גבי מצוות דכתיב ושמרתם
את המצוות ואחז"ל מצה שצריכה שימור דהיינו שיוכל לבא לידי חימוץ אתה יוצא בה אבל
אם אינו בא לידי חימוץ א"צ שימור ואין יוצאין בה. (ר"ב טו)

במדרש, אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי, אליעזר בשעה שהלך להביא את רבקה מה כתוב
ביה כל טוב אדוניו בידו, ואני לא נזם אחד ולא צמד אחד, חזר ואמר לית אנא מובד סברי מן
בריי, עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ. ואפ"ל על פי מה שאמרו במס' בבא מציעא (דף ע"ג).

השוכר את הפועלים ואמר להם להשכים ולהעריב, מקום שנהגו שלא להשכים ושלא
להעריב, אינו רשאי לכופן, ופרכין פשיטא, ומשני לא צריכא דטפא להו אנארייהו, מהו
דתימא אמר להו הא דטפאו לכו אנארייכו אדעתא דמקדמתו ומחשבותו בהדאי, קמ"ל
דאמרו ליה האי דטפת לן אדעתא דעבדין לך עבידתא שפירתא. והנה קמ"ל שכר מצוה
בהאי עלמא ליכא, כי שכר המצוות שמוור לעולם הבא, אמנם יש לחדש ולומר שכאשר
האדם עובד עבידתא שפירתא או משכים ומעריב לעבודת השי"ת, זוכה להעדפת שכר על
עבודתו, וקוב"ה טפי ליה אנאריה בשכר המצוות גם בעולם הזה. והנה איתא שכל י"ד שנה
שהיה י"ע א"ב בית מדרשו של עבר לא שכב בלילה, וכתב ביפה תואר שהכוונה שלא ישן שינת
קבע אלא שינת ארעא. ומעתה י"ל שכאשר ראה יעקב אבינו שלקח אליפו ממנו כל רכושו,
תלה סיבת הדבר מפני שאינו ראוי לקבל שכר בעולם הזה, לאשר עבודתו איננה עבידתא
שפירתא, ומה גם שהיה לו להשכים ולהעריב לעבודת ה' ביתר שאת, ועל זה התאונן ואמר,
אליעזר עבד אברהם היה כל טו"ב אדוניו בידו, כי אברהם אבינו זכה להעדפת שכר בעולם
הזה, מפני שעבד עבידתא שפירתא, וגם היה משכים ומעריב לעבודת ה', ככתוב וישכם
אברהם בבוקר, אבל אני אין בידי לא נזם אחד ולא צמיד אחד מחמת חסרון העבודה.
(ברך משה)

הדעת, אמר לו הבת עין גליבט מיר איין שמונה עשרה אפ צו
דאווינען איז ביי מיר שווערער ווי ד אלע זאכן.

ומענין לענין באותו ענין מסופר שר' שמואל הל' בקי
בחכמת הרפואה ותמיד שלח הרה"ק מאוריטש אנשים שבאו
אלי לצורך רפואה אל ר' שמואל פ"א בהגיע אליו אחד החולים
ששלח הרה"ק מאוריטש, סיבר ר' שמואל לרפאותו, באמוח
א לוי שהחליט להפסיק עסקו בחכמת הרפואה, באשר שהוא
מוכרח לעיין בספרי רפואה הכתובים בלשון לע"ז, ואותיות
הלועזות מטרידות אותו בעת עמדו בתפלה, החולה הנ"ל
חזר לרה"ק מאוריטש ומסר לו החלטתו של ר' שמואל, שלח
הרה"ק מאוריטש אחר ר' שמואל ובקשו שימשיך ברפואתו
גבלל שע"י כך נצמח רפואה וגם ישועה לאחב"י כיון שע"י
שמרפא מפעם לפעם גם נכרים, וע"י כך מתקן קצת את
שנאתם ליהודים, ושכ"ר שמואל את לבו עבור מחשבותיו
המטרידות אותו, העביר הרה"ק מאוריטש את ידו על פניו
ובזה סלק לגמרי את מחשבותיו.

מאז ומתמיד שאף לעלות לארץ ישראל, כשביקש תלמידו
רבי משולם זוסמאן להדפיס ספרו בת עין עוד בשבתו
בזיטאמיר בקש ממנו לעכב את ההדפסה עד שיגיעו הכתבים
לא"י וכה כתב לו "מטב שאקח את הסתבים לארץ ישראל,
כדי שישפג את קדושתה של הארץ ויתבסמ מירחה ולאחר
מק ידפסו", ועוד כתב ושם הספר קראתי בת עין מפני
ששלה כשמי אברהם חזב בער, עוד טעם מפני שהנסתי
בהכתבים קדושת ארץ ישראל אשר עיני ה' בה תמיד", לפני
עלייתו לארה"ק נסע אל צדיקי דורו להפריד מעמדם בעת הישות
אצל הרה"ק מרוחשין ז"ע אמרו לו בטענה על מי יעזוב את
חסידי הרבים שנתחממו לאורו, נסיעתו היתה רצופה פלאים,
באגרות ששלח לתלמידיו כתב מעט מה שעבר עליו וז"ל
כאשר קודם נסיעתי הייתי במשערתאביל אצל המגיד רבי
מרדכי לקבל ממנו ברכת פרידה, ובקשתיו שיתן לי שמירה על
הים, אמר אשר ישלח לי שמירה לאדעס, וכאשר באתי
לאדעס, הלכתי להגאון המפורסם רבי יעקבקי הלפין ודודותי
ממנו אולי קבל שמירה מהמגיד מטשערתאביל בשבילי, מחמת
שרבי יעקבקי ה' ממקורביו של המגיד, והשיב שלא קבל שום
דבר ועמדתו ב' שבושת באדעס והמתנתו על השמירה ולבסוף
לא הגיע, והוכרתי לנסוע כן, וביס א' שישבת על הספינה
בא אלי עני אחד ובקש ממני נדבה וראיתי בתואר פנים שלו
שהוא עני גנון, ונתתי לו נדבה ב' זוהבים, ולא רצה לקבל ובקש
רק רענדיל אחם והתחלתי להתנצל לפניו כאשר אני נוסע
לארץ הקדושה וממט מעות יש לי ואח"כ נעלם ממנו וכן ה'
ביס ב' ורציתי ליתן לו א' ר"כ ולא רצה ואמר רק ארויט
רענדעל הוא חצה וכן ביס ג', וכאשר ירדתי מהספינה העני
ג"כ ירד מהספינה ואמר לי אשר אין חרש ממני מעות מחמת
שהמגיד מטשערתאביל שלח אותנו למענכם ולשמרכם על הים.

טלד בשנת תקנ"ה לאביו הגאון ר' דוד זצ"ל שהי מגיד
מישרם דעיר המעלניק, הנדע לאיש קדוש ובעל מדרגה,
ואצל אביו זה נתגדל, ועלה ונתעלה במעלות רמות בתורה
ויראה, ויצא שמו כחרף ומסלפל וגם נתודע בצדקתו
ותהלתותיו הקדושים, וסיפר הוא בעצמו פעם ואמר די וועלט
מיניט אז פון א הינדל מט לאקשן ווערט מען א גטער זיד,
וספר שבהיותו נער כבן תשע שנים והי' יתום ונתגדל בבית
סבתו, פעם ישב ולמד כל ליל שיש, ולמחרת בצהרים הגישה
לו זקנתו סעודה טובה יותר מהרגל, והבנתי שזה מפני
שלמדתי בלילה, ומחוב צער נשכתי את ידי "און דך אפגעביסן
א שטיק פלייש" (סאמר פרידל). בהגיעו לפרקו נשא את בת הגה"צ
רבי נתן נטע זצ"ל רב ואב"ד בעיר אוריטש.

☆☆☆

שמו יצא בקרב הארץ לאיש קדוש, ובעל מפת גדול
ומספר ממנו מפתים מופלאות רבות, ואחד מהם הידוע
ביותר, ונשאר זכר למופת הזה, ה"ה המופת בשת הרעידת
אדמה בצפת שנהפכו ונהרסו כל הבתים וכל הבתי ננסיות, וכל
היער חרבה עצומה, ובשעת שהתחיל הרעש ה' הרה"ק
מאוריטש ז"ע בשעת תפלת מנחה, ומתפלל בית המדרש
רצו לבחור החוצה, כי כותלי בית הכנסת מעדו וכמעט שנפלו,
והרה"ק מאוריטש ז"ע הזדויר אותם שאף אחד לא יצא
החוצה, וציה שמולם יתקרבו אליו, וכן עשו וכל המתפללים
הצטטפו מד אצל הרב מאוריטש ז"ע, ואז אירע המופת
הגדול שחצי ביהכ"ס נהרס, ואולם אותו החצי שבו נמצא
הרה"ק מאוריטש ז"ע והמתפללים, נשאר שמד וגג הכיפה
נשאר עומד תלוי כמעט באויר.

☆☆☆

רבו המובהק ה' הרה"ק ר' נחום מטשערתאביל ז"ע בעל
מאור עינים שאלו שלחו אביו עוד בימי צעירותו, ועוד יתרו
נתקשר אל הרה"ק מטשערתאביל בהיותו בבית חותנו שהי
קשור בקשרי ידידות עם הרה"ק מטשערתאביל ממש כבחינת
אהבת דוד ויונתן, ובכל עת מצוא הזכיר שמו בסילדון, ומסופר
שלהרה"ק מאוריטש היה אח בשם ר' משה אפרים שהיה
איש קדוש מאוד, פאם אמר לאחיו הרה"ק מאוריטש שלא
היז לו בנימ, שאם יתן לו קוויטל יפעל בעבורו וישוע בזש"ק,
ואמר לו הרה"ק כל ימי עבודתי את הבורא ית' במדת הנצחון,
ומי לא נתתי קוויטל לאף אחד חוץ מהרבי שלי, ואיני יוכל
ליתן לך קוויטל.

☆☆☆

בשנת תר"א שררה מגפה נוראה בתוך העיר צפת, והפילה
חללים רבים רח"ל, וגם הרה"ק מאוריטש ז"ע נתפס במחלה
זו, והתאבק כמה ימים עם החיים, והבטיח לבני העיר, כי הוא
הקרן האחרון במגפה הזאת ואחריו לא תהי עוד מגפה
בעיר זו, וכך היה שעם פטירתו ביס י"ב כסלו בהשיבו נשמתו
היכה ליצורו נעצרה המגפה, כמה ימים לפני פטירתו שלח
לקרוא את ר' שמואל העליר זצ"ל כדי למסור לו את כל תורתו
וחכמתו שקבל מרבותיו, ובני ביתו של ר' שמואל העליר זצ"ל
לא הרשו לו שילך לבית הרה"ק מאוריטש ז"ע שפחדו שם
הוא ידבק מהמחלה, וכל ימיו נחרטו ע"ז ר' שמואל על שלא
הלך לקבל ממנו חכמת התורה.

אבל בנוסף לזה נסע להסתופף בצל צדיקי החרו וגם ה'
אצל הרה"ק רבי ר' זושא מאנפאל ז"ע, וגם קיבל הרה"ק
מהרה"ק מבראדיטש ז"ע, ופעם שמע אחד מגדולי
המתנגדים מדבר בביטול מרבו הרה"ק מבראדיטש, ועמד
הרה"ק להגן על כבוד רבו ומחה בחריפת גדולה, ואמר לו אותו
גדול שאם לא יפייסו, לא יזכה לבנים רח"ל, ואמר לו הרה"ק
אעפ"כ כלא אבקסס לחיתך, הרי כבוד רבי מודבר, ולא פייסו.
לאחר הסתלקותו של רבו הרה"ק מטשערתאביל ז"ע
נתקשר עם בנו ה"ה הרה"ק ר' מרדכי מטשערתאביל ז"ע,
ממש לא זהו ידו מתוך ידו, וקשרי ידידותם האים אנו כמה
שכתב המכתב הספר בת עין, ומביא שם בהקדמה מסתב ששלח
לו רבו הבת עין וז"ל מידן הדפסת ספרי מוהידענא באם
סיסכמו צדיקי החרו להדפיס, וביחוד ה"ה ידידי הרב הצדיק
המפורסם מו"ה מרדכי נ"י מ"מ דק"ק טשערתאביל, ובתנאי
שיעין היטב בכל הסתבים שלי וכו', ואז אם יסיכס ויהיה רצונו
להדפיס איז גם רצוני יעיל על הדפסת הספר, וכמס פנים אל
פנים, שהרה"ק ר' מרדכי מטשערתאביל אמר לו שקרא ספרו
תולדות אדם, דבאדם נכלל גם שמו אברהם ד"ב מרדכי.

טמן בביה"ח בצפת במערה אשר ספונים בו הרה"ק בעל
רבי נחל, והרה"ק ר' ארי לייב מחאלטישיס ז"ע

☆☆☆

כשעוד לא הגיע לשנת העשרים כבר נקרא לכהן ברבנות על
כסא אביו בהמעלניק, ובשנת תקמ"ה כאשר חותנו הרה"צ ר'
נתן נטע עלה לגנזי מחומים, שלחו בני העיר אחריו שיבוא
למ"מ חותנו באוריטש והוא נאות להם, ושמה באוריטש
ישב ימים רבים ועל שמה נקרא עד היום הרב מאוריטש.
בשנת תקפ"ז הוכתר כרב בעיר זיטאמיר, וזו היתה לו מושבו
האחרונה בחוץ לארץ ומשם נסע לא"י.

זכותו יגן עליו ועל כל ישראל אמן

☆☆☆

דעת הגה"ק ר' יוסף חיים על הצהרת בלמו

סיפר הגה"צ ר' ישעיה אשר זעליג מרגליות זצ"ל, את מה ששח הגה"ק רבי יוסף חיים זצ"ל, למקורביו ובאי ביתו, וא"ד: 'אילו והיה בכוחנו היינו צריכים להתקין מספד חדש על ירושלים, ולסדר מחדש את נוסח תיקון חצות כדי להזיל גם דמעות על חורבן השלישי של ירושלים והמקדש בימינו'. הגה"ק רבי יוסף חיים זצ"ל, וההולכים בעקבותיו ידעו והבינו היטב את משמעותה של הצהרה זו, לגבי שליטתם של הציונים על ארץ הקודש, והשיגו את עוצם הסכנה שיש בה לכלל ישראל בכל העולם כולו. גם גדולי ישראל בעולם הצטערו ודאבו מאוד על הצהרה זו, כמו שידוע מה שהתבטא הגה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא ז"ע, שאמר 'אוי לו לעם ישראל מהצהרתו של בעל פעור'.

שלוחי יעד הצירים' הצינו באים לאה"ק

כשלושה חדשים בלבד לאחר כניסת האנגלים לארץ הקודש כבר נתנסתה ירושלים בניסיון השתלטות הציונים, שהגיעו אז לארץ ישראל שלוחי 'יעד הצירים' שהיה מורכב מבאי כוח הציונים שבארצות אנגליה צרפת וארה"ב בראשות הד"ר ויצמן שר", שהיה מצויד בהמלצה מראש ממשלת אנגליה לויז ג'ורג' למושל הצבאי וכובש ירושלים הגנרל אלנבי, הארץ היתה אז סגורה ומסוגרת אין יוצא ואין בא, ומשום כך עורר דבר בואם של שלוחים אלו רושם רב. שלפני יציאתם מח"ל פרסמו בכל תפוצות הגולה את דבר עלייתם לארץ, והגדירו את הדבר קבל עם ועולם כנסיעת הצלה למען מוסדות התורה שבארץ ישראל שהתמוטטו בעטיה של המלחמה, ואכן הצליחו להולך שולל רבים וטובים מיהודי הגולה, ומסרו לידיהם סכומי כסף אדירים, ובהיותם מצוידים בכספים אלה הגיעו לירושלים הדוויה והסחוסה, כשהם מעמידים לנגד עיניהם מטרה אחת לכבוש את הרבנות והקהילות ואת החינוך בארץ הקודש.

רבי יוסף חיים יוצא למלחמה

ואכן מיד בבואם לארץ ישראל התחילו לנהל מערכה כבדה על נפש הילד,

כמו שעשו בשעתם מחבלי כרם בית ישראל המשיכילים והרפורמים, אמנם הקב"ה מסר את עולמו לשומרים, שבאותה שעה התייצב השומר הנאמן ופטרון החינוך הטהור בארה"ק הגה"ק רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצ"ל, ושאר גדולי ירושלים עמו, וכשליחיו של העם היושב בציון, השיבו מלחמה שעררה נגד שלוחים אלו.

מטרתם העיקרית להנאי את לימוד השפה הטמאה 'עברית'

העיר הקודש ירושלים אשר עדיין לא התאוששה מסכנת הכליון החומרי שנחתה עליה עקב זעם המלחמה, והנה קפצה עליה עקב ביאת שלוחים אלה סכנה חמורה ביותר, והיא סכנת כליון רוחני והריסת החינוך החרדי, אלא שהיתה דרכם של שלוחי הציונים שונה מדרכם של הפורצים הראשונים שהיו בתקופת הגה"ק רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל, שהם דרשו להקים מוסדות חינוך מפוקפקים, ולהכניס חולין בעזרה על ידי שיוספו לימודי חול על לימוד התורה"ק, ולחנך את ילדי ישראל הטהורים להשכלת העמים, אמנם הציונים היה להם דרך אחרת לגמרי, שכל מגמתה היתה לעררב את התחומין בין קודש לחול, ולפעמים ויתרו על לימודים כלליים, אמנם לא ויתרו בשום אופן על לימוד השפה 'עברית' שיצרו ראשי הציונים על בסיס לשון קודש מסורס, ועל התרבות הציונית הכלולה משלשה דברים, ארץ, אומה, ושפה, ומשום כך היתה המערכה כבדה שבעתיים.

תמיכת האגודה בהצהרת בלמו בתנאי שלא יתערבו בעניני חינוך

בימי הראשונים של מלחמת העולם הראשונה, עוד בטרם הצהרת בלפור, דרשה הממשלה האנגלית מאחד מראשי הציונים נחום סוקולוב, להביא לפניו את חוות דעתה של היהדות החרדית בשאלת ארץ ישראל, ובתחילה פנה סוקולוב אל אחד מראשי אגודת ישראל הר"ר מאיר יונג ז"ל, ואחרי משא ומתן ממושך הגיעו לכלל הסכם אשר לפיה תתמוך

אגודת ישראל בהצהרה של ממשלת אנגליה, בתנאי שכל עניני החינוך בארץ הקודש ימסרו לידי היהדות החרדית, וראשי הציונים יעסקו רק בענינים הפוליטיים, ואכן בתחילה הסכימו לתנאי זה אמנם במשך תקופה קצרה הפרו את דבריהם.

ויצמן נועץ את טלפז בעיה"ק ירושלים ומדבר על לב המנהלים לקבל את תמיכתו

כשהגיע ויצמן לעיה"ק ירושלים התחיל תיכף להתערב בעניני חינוך באופן אישי, מנהל מוסדות התורה הישיבות והתלמודי תורה, ונקראו אליו אחד אחד, וכשבדידו ארנקים מלאות כסף, הציע להם להעבירם מחיי צער ודווקא לרווחה וחיי נחת, וכל זאת בתנאי אחד בלבד, שישכימו להעמיד את מוסדות התורה תחת האפטרופוס של 'יעד הצירים', בתקווה שמעתה יעברו כל כספי הגולה המיועדים לבתי החינוך שבירושלים באמצעותו בלבד, וגם איים עליהם שאם יסרבו להצעתו יעכב אצלו את כל תרומות בני חו"ל, ואכן מיעוט ניכר ממוסדות החינוך נכנעו להצעתו, וגם אלו האחרים שלא נכנעו היו במבוכה גדולה.

עמדתו האיתנה של ר' יוסף חיים שלא להתערב

ואז קם הגה"ק רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצ"ל, וקבע את עמדתו הברורה ללא עוררין, שלא להיכנע, וראשי המוסדות על אף דוחקם צייתו להוראתו, אמנם ויצמן לא אמר נואש, ויכך את דרישותיו והביע את נכונותו למסור את כספי המוסדות שריכוזו בידו לידי המנהלים, מבלי שיתערב בעניני החינוך, אמנם דבר אחד דרש בכל תוקף ועוז, שתהיה שפת ההוראה היחידה בכל בתי התלמוד תורה, השפה 'עברית' אשר הציונים ראו אותה כעין גשר להחדרת תרבותם הלאומית.

ויצמן קרא את מנהלי המוסדות לאסיפה דחופה

אמנם ויצמן הודרו וקרא לאסיפה דחופה את כל מנהלי המוסדות בבית הגאון רבי יצחק ירוחם דיסקין זצ"ל, בהשתתפות הגה"ק רבי יוסף

חיים זצ"ל, וחברי הביד"צ, ושיטח לפניו את דרישתו זו, וצירף אליה איומו, שאם לא תתקבל הצעתו על דעת הנאספים, ישמיץ וכיפיש את שמם של כל מוסדות התורה בעיני כל העולם היהודי שבחו"ל.

הכרזת הגה"ק ר' יוסף חיים

משתתפי האסיפה החרדית, אמנם הגה"ק רבי יוסף חיים זצ"ל נעמד על רגליו והכריז בקול גדול, 'מוסדות התורה שלנו הם, ושום כוח שבעולם לא יכפה עלינו שניתן לאיש וזולתו לחוות דעה כל שהיא בתכניהם ובצורתם', וכמובן שדבריו הברורים עשו את שלהם.

ויצמן קורא את מלמדו התשב"ד לאסיפה מיוחדת

ויצמן יצא משם בזעם, והתייאש מלהשיג את הסכמת הרבנים למזימתו השפלה, אמנם שוב ניסה את כוחו אצל המלמדים ומחנכים עצמם, אלה שהרגישו את מצוקת הרעב על בשרם, וקרא אותם לאסיפה מורחבת, בחשבו שבקל יוכל לשכנע אותם לעבור תחת חסותו.

סדר האסיפה

אסיפת המלמדים התקיימה באולם החדש של ישיבת 'עץ חיים' שבשכונת מחנה יהודה, ונשא את נאומו בנימה רכה, והסביר להם כי רק את טובת המלמדים הוא דורש, והלימודים יוכלו להתקיים כמאז ללא שום זיקה להצינות, אחרי נאומו עזב את האסיפה כדי שיוכלו המלמדים לדון בדבר בינם לבין עצמם, ולהחליט בעיניהם לאן פניהם מועדות, ואכן התחילו המלמדים לדון ביניהם, ואלו חלושי האופי תרו אחר דרך הפשרה.

דבריו החוצבים של ר' אברהם אהרן פראג

אמנם על אתר נעמד על

רגליו הגאון ר' אברהם אהרן הלוי פראג זצ"ל, שהיה ראש המחנכים בתלמוד תורה 'שומרי החומות', והיתה דברו ועצתו חשובה ומקובלת בעיני כל המלמדים בירושלים, וקרא ואמר: 'דבותי, תמה אני על מה הדיונים, קבלנו מהקב"ה ומהורי הילדים נפשות לפיקדון בלבד, ואלה אינם רוצים בשום שינויים מדרך ישראל סבא, כלום משום סבלינו נמעול בפיקדון היקר, הנני מציע להתייצב בגאון ולהחליט פה אחד, לאו, עד נשימתנו האחרונה נמשיך לשמור על הפיקדון בטהרתו וכאשר נמסר לנו, ואף אם נגזר עלינו ח"ו למות מרעב, כגיבורי כוח נמות ולא נתמכר לכסף', אחרי דברים אלה שיצאו מליבו הטהור של אחד מגדולי המחנכים והלומדים בירושלים, נפלה ההחלטה פה אחד לעמוד בניסיון ויהי מה.

ואלו הם דברי הרה"ח ר' משה בלויא ז"ל שהיה מזכיר האסיפה, בבואו לתאר את האסיפה: 'על אסיפה קטנה גדולה זו הייתה נסוכה רוח גבורתו של רבנו יוסף חיים זאנענפעלד זצ"ל, דמות דיוקנו הזדקרה לעיני כל משתתפיה'.

הצלת המוסד 'עץ חיים'

התלמוד תורה והישיבה 'עץ חיים' היתה אז פאר מוסדות התורה שבירושלים, ואשר על כן לטשו הציונים את עיניהם בראשונה למוסד זה, וחרדי ירושלים חששו מאוד לכניעתה, עקב כמה מהססים שהיו בהנהלת המוסד, ולכן פנו לועד העיר למקלות האשכנזים בדרישה ובבקשה לעמוד על המשמר, ואכן תוך כמה ימים התכנס לדון בענין, והחליטו על דעת הגה"ק רבי יוסף חיים זצ"ל ובית דינו, לצרף להנהלת המוסד שלשה מגדולי המלמדים שבירושלים שהיו ידועים ליראי השם ומגינים על החינוך החרדי, ויהי הדבר לברכה.

המשך יבא אי"ה

הוצאות הגליון הנדבב ע"י הר"ר אהרן יצחק הערשקאוויטש הי"ד לרגל תנלחת בנו למד"ט

לעי"נ הר"ר אברהם יצחק ב"ד אברהם יצחק ד"ל גלב"ע י"ד בס"ל

קהל יטב לב ד'סאטמאר
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א פנידיק ירושלים תובב"א

ברכת מזל טוב
באותות כבוד ויקר וברנשי גיל ושמה, הננו משרים בה ברבותינו ואיחולים, אל מול ידידינו אנ"ש פניה"ק.

הרב שלמה יצחק קליין שליט"א
לרגל הולדת נכדתו

וזאת הברכה, שתרו רוב נחת דקדושה מהם ומכל יוצאי חלציהם, אכיה"ד.

ויצמן קרא את מנהלי המוסדות לאסיפה דחופה

אמנם ויצמן הודרו וקרא לאסיפה דחופה את כל מנהלי המוסדות בבית הגאון רבי יצחק ירוחם דיסקין זצ"ל, בהשתתפות הגה"ק רבי יוסף

אתקינו סעודתא

עניני מאכלי שבת (לה) מאכלי יום השבת

אכילת שומים ובצלים משום עונג שבת

טעם על מנהג ישראל שנוהגים לאכול בצלים ושומים כי הנה חייב אדם לענג את השבת קודש בכל מיני תענוגין שישינם בעולם, וכמו שאמר הכתוב וקראת לשבת עונג דהיינו שצריך לאכול את כל מיני מאכלים שבעולם ואז הוא בכלל מענג את השבת בשלימות, ולשבת את כל מיני משקאות שבעולם, ונמצא יוצא אדם ידי חובתו בתבשילי שבת על מיני מאכלים ומשקאות שישינם בעולם, והנה זאת ידוע שהמן היה כולל את כל הטעמים שבעולם, רק טעם שומים ובצלים לא היה במן כדי שלא יזיק למעוברת, כידוע, וע"כ צריך לאכול שומים ובצלים בשבת כדי להשלים עונג שבת בכל מיני מטעמים שבעולם. (טעמי המנהגים)

'בצל' רמז לצילא דמהימנותא

טעם שיש לאכול בצלים בשבת, כי בצל רמז בצל, רצה לומר בצילא דמהימנותא ובשבת סוכת שלום פריסת וכו' כדאיתא בזוהר והוא צילא דמהימנותא. (אמרי פנחס)

רפואה למיחוש העצם

וסיפר מרן הרה"ק רבי יצחק מנעשכזי ז"ע, בשם הקארלינער זל"ה"ה שבלב האדם יכול להתהוות מיחוש צמיחת עצם, ומתרפא על ידי מאכל בצלים בסעודת שבת קודש. (זכרון טוב, נעשכזי)

בעט ערליך

הרה"ק רבי ברוך אשר מטשערנאביל ז"ע, בן הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל ז"ע, אמר, הטעם שאוכלים בשבת בצל שהוא קצת מריר 'ביטערליך' שהוא מלשון 'בעט ערליך'. (ילקוט מאורי אור)

לוא עלי ואני פורע

טעם לאכילת בצלים בשבת קודש, דהנה על שבת קודש אמר הקב"ה לוא עלי והאמינו בי ואני פורע, ובצלים הוא בלשון אשכנזי 'באצאלין' הוא פריעת חוב, ולכן אנו אוכלים בצלים לרמז למאמר הקב"ה לוא עלי ואני פורע, שהשי"ת יפרע על חוב של שבת. (אמרי צבי בשם הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר ז"ע)

הכנת הביצים

בעת הכנת הביצים והבצלים בסעודת יום שבת קודש שהכין בעצמו, היה (הרה"ק משינאווא ז"ע) שר את הזמר חי השם וברוך צורי. (דברי יחזקאל)

בתוך הקערה של הבצלים עם הביצים היה מונח חתיכות גסות של ביצה, וזה היה רבינו בעצמו מחתך בהסכין לחתיכות דקות קצת. (זרכי חיים ושלום)

שמעתי מכ"ק אדמו"ר הק' מבאבוב הי"ד, שפעם אחת היה ק"ו רבינו מרן ז"ל מצאנו במקום מרפא על הקיץ והיה שם גם כן הגאון רבי יצחק אהרן איטינגא ז"ל מלבוב, כשראה שהרה"ק חותך בעצמו הביצים ובצלים שאלו הטעם על זה, והשיב לו רבינו, כי יש הרבה דינים שצריך להיזהר בתיקון הביצים ובצלים כדאיתא בסי' שכ"א, על כן הוא עושה זאת בעצמו, ובשבת הבא היה שם אורח חסיד אחר, שגם כן שאלו לפרש הדבר, וענה לו רבינו דהרי בכל מאכלי שבת עולים לחשבון שבע, לאות כי הוא יום השביעי, דג' עולה ז', 'בשר', 'מרק' עולים ז' [במספר קטן], ורק בצל עולה במ"ק י"ד, ולכן צריך לחתכו לשנים ולעשות ממנו שני פעמים ז', וכונה זו לא אוכל למסור לבית הנשים, ובשבת הבא שאלו על זה אורח אחר מהבעלי בתים פשוטים, והשיב לו כי הבצלים מתקלקלים זמן רב קודם האכילה, והמשרתת אינה יודעת לכוין בדיוק בעת אשעוד, על כן הנו עושים אותם בעצמם, בזמן הראוי, והגאון ר' יצחק אהרן היה נוכח בכל הגי' שבתות, וכששמע מרבינו התירוץ השלישי, אמר, אכן נודע לי שאת הטעם האמיתי אינו מגלה לשום איש. (זמירות לעטר פתורא)

לחתוך את הביצה לדי' חלקים

מנהג אבותינו הק' זצ"ל בסעודת שחרית שבת קודש בעשיית המאכל ביצים עם בצלים, ליקח ביצה ולחתכה לארבעה חלקים, ואמר אדמו"ר ז"ל רמז ויחוד ד' פעמים 'ביצה' גימ' שם חתי"ך שם הפרנסה. (נאר מלא, קאסא)

אכילת כבד

הטעם שאוכלים כבד שהוא נקרא 'לבערליך', שהוא מלשון לעב-ערליך. (ילקוט מאורי אור)

יסודי התורה

גורל שנעשה שלא כהוגן

דף כב. ארבע פייסות היו שם, וזה הפייס הראשון.

אידי דאתי לידן לעסוק בעניני הפייסות, אמרנו להביא דברי החוות יאיר (ש"ת סימן סא), שזך בענין גורל שנערך בין חבורה מסוימת, אמנם לבסוף נתגלה שלא היה הגורל כהוגן, אם יש לו תוקף או לא, וא"ד: בחבורה לומדים אצלי, ומקשיבים לקולי, סעד יחד, י"ב ב"ב בטוב לבם ביין בימי פורים, הטילו גורל על כוס כסף גדול מזהב, ונתן כל אחד א' ר"ט, וזה מעשה הגורל מביאים שתי קלפי או שני כלים, ומטילים י"ב פתקים כתוב על כל אחד שם אחד מהם לקלפי אחת, ומטילים לקלפי שניה ג"כ י"ב פתקים, על אחד מהם כתוב מז"ט, וי"א ישארו חלקים, ותינוק או תינוקת לוקחת א' מכלי זה וא' מכלי זה, ועם מי שיצא מז"ט זכה בכוס.

והנה אירע בגורל הנ"ל שיצא מז"ט בהעלאה שניה, וזה פלא בעיני הרואים שעלה פתק המז"ט מהר. ואחד מהם בדק וראה כי היו רק פתקים חלקים יוד, והיה ראוי להיות י"א, ועל שנים היה כתוב מז"ט, וביקש זה שזכה בו לומר, אחר שאין שנעש שני טעותים אלו בזדון או בשגגה או דרך התול ושחוק אין בו שום גרעון או יפוי כח לאחד יותר מלחבריו, ואם מזלו גרם לו היה אם היה כנון וראוי עמדה לו שעת ואמרת בפשיטות שבטלה הגורל, דק"ל רב דאמר בטלה המחלוקת, בבא להם אח ממדינת הים, בפרק בית כור דף ק"ו ע"ב והוא בטור ח"מ ובש"ע סי' קע"ה.

וחזרו להטיל פתקים חדשים באופן הנ"ל לשני כלים, וזכה מהם אחד בהעלאה ששית, ואחד מן הנשארים בקלפי לפי תומי, פתח פתקים הכרוכים הנשארים, ומתוך כך ראה שחסר שם א' מנותני מעות, שלא נזרקו לתוך הקלפי רק י"א פתקי ב"ב ואמרו בני חבורה לבטל גם פייס זה, וזה שזכה טען נגדם דאין טעם לתלונתם לקלקל הגורל, אדברה ע"י גרעון שם אחד מהם היו קרובים לשכר, וע"ד זה שהיה חסר ביקש הזוכה לפרש וליתן לו ד' ר"ט והיה מרובה.

ובאמת לפום ריהטא היה הדבר מעיין אצלי בלי הכרעה, אבל אחר עיון מעט זמן כמין ימא לטיגנא, פסקתי שג"כ בטלה המחלוקת, שהרי חזינא גבי שני אחין שחלקק ואח"כ בא לרם אח ממדינת הים, שאפילו היו להם ג' שדות שוות בערך, ונטל אחד מהם שדה ומחצה, ואחר שבא להם אח ניסו וכתבו ג' פתקים, ורשמו עליהם ג' שדות, ולקח האח הנכרי פתק אחד, ועלה בידו שדה שחלקו, ונתרצה אח השלישי בו, מ"מ יכול כל אחד משני האחים לבטל גורל הראשון לגמרי, והם דברי ר"י בתוס' שם, וכ"פ בש"ע שם, אע"פ שאין טעם ושום סברא ומקום לערער שום אחד מהם מצד השכל, מ"מ גורל הנעשה שלא כהוגן בטל, מכל"ש אם הטעות במעשה הגורל בעצמו, ע' שו"ת מהר"ם יפה סימן קט"ז. מ"ש אעפ"י שאין טעם ושום סברא, ע' שו"ת שערי תשובה ח"ב מ"ש, מ"מ גורל שאני דבלה"נ מסוגל להשגחה, ע' שו"ת גאוני קדמאי, שאין הגורל אלא מפי שמים, שנא' עפ"י הגורל תחלק הארץ, והעובר על הגורל כעובר על עשרת הדברות. כי ראינו מן התורה מן הנביאים ומן רבותים שסמכו על הגורל, באש נעשה בלי מחשבות אדם ופעולת אנוש מצד התחכמות, אך בגורל תחלק הארץ, וק סמכו על הגורל במימת עין ויונתן, לולי שפדאורו העם, לא מצד הודאתו, ונאמר בחק יוטל הגורל ומה' כל משפטו, ואפילו בא"ה היה מקובל זה, כמו גבי יונה והמן הרשע לפשטי' דקרא, ע' תשו' בעל יד דוד בתשו' מגד שמים סימן י"ד, שדחה דברי המהם משום שעכן הודה מנעצמו, ועוד דהתם עפ"י הדיבור הוי. מפני שקרוב הדבר שאם הגורל כהוגן ידבק בו השגחה עליונה כמ"ש הבה תמים, מש"כ אם הגורל מקולקל, אין מבוא לומר שמי שזכה מאת ה' היתה זאת, הן שהקלוקל ע"י תחבולת אנוש או בשגגה עכ"פ הגורל מקולקל, ומצי כל חד למימור אלו נעשה הגורל כהוגן היה קיימא לי שעת ע"פ מזלי או ע"פ תפילתי שיתן לי הצלחה בכל עסקי, יותר ממ"ש בש"ס דב"מ ק"ז ע"א דמצי מחכיר למימור הוי מתקיים ב' יתגזור אומר ויקם לך, וכמ"ש אתה תומך גורלי, ואע"פ שמתוס' שם סוף העמוד, יש קצת סתירה לזה, דלא אמרינן כך על תפילה כללית, מ"מ גורל שאני דבלה"נ מסוגל להשגחה אם נעשה כהוגן, וגדולה מזה נ"ל אם הערים אדם והטיל ב' פתקים ששמו כתוב עליו לקלפי, וזכה אחר בפתק מז"ט וגילה זה החוטא אח"כ ובדקו ומצאו כך. מ"מ יכולי האחרים לבטל הגורל ואפילו הוא עצמו.

החילוק בין דוד המלך לשאול המלך

דף כב. שאול באחת ועלתה לו דוד בשתים ולא עלתה לו.

המהר"ל בגבורות ה' (עמוד נה פק ט) כותב בתו"ד: ותבן זה מה שאמרו חכמים שאול באחת ולא עלתה לו דוד בשתים ועלתה לו. והיינו מפני שדוד היה ראוי למלכות מצד עצמו שנתן השם יתברך המלכות לזרע יהודה, ולפיכך לא היה נדחה בקלות ונענש, אבל שאול שלא היה ראוי מצד עצמו למלכות כמו דוד נענש. וזה ראייה שלא יבא עונש אף שהיה ראוי מפני שאין מכוון לעונש, וה"ה הפך זה כאשר הדבר ראוי לבא מצד עצמו כמו הענין הזה, כי כראוי שיהיה שמו מקדש בעולם לך ע"י חטא קל בא העונש ודבר זה מבוואר בכמה מקומות.